

čistega za steljo pograbi. Kdor gojzdu vse to pobere, mu pobere moč, po kateri sam sebe gnoji; mu vzame živež za stare dni in za zarod njegov; mu pokrade odejo, ki ga varuje prebudega mraza kakor presilne vročine, preobilne moče kakor prevelike suše. Gojzd trpi po takem škodo na dve strani: od ene strani se mu jemlje živež, od druge odeja.

Skušnje na njivah in senožetih.

Veliko težje je, kakor smo gori rekli, na njivah in senožetih očitno pokazati, kako se zemlja izpije in izmolze, ker tukaj je tolikanj različnosti, da je težko do dna odkriti resnico. Vendar se tudi tukaj ne manjka veljavnih skušinj. Te-le so sledeče:

1. Vsaka zemlja, na kateri kmetovalec kaj prideluje, to je, katero sili, da več rodi, kakor bi sama po sebi rodila, zgublja moč, ako se jej jemlje to, kar je rodila, in se jej ne povrača, kar se jej je živeža vzelo. Obdelovanje zemlje, če se ne gnoji, jo slabi od leta do leta bolj, in jo izpije nazadnje popolnoma ali v 50, 100 ali 200 letih, kakor je svet sam po sebi boljši ali slabši bil.

2. Lahka zemlja postane poprej nerodovitna, kakor težka, suha prej kakor mokra, gorka prej kakor mrzla.

3. Čem več se prideluje, tem prej bo zemlja opešala, ako se primerno ne gnoji.

4. Gola zemlja poprej oslabi, kakor z rastlinami zaraščena.

5. Sadeži, ki nimajo perja, kakor, na pr. žita ali sadeži, ki bolj redko stojé, kakor krompir, turšica in vsi drugi, ki se okopujejo, zemljo hitreje izpijejo. Rastline pa, ki zemlji veliko senco delajo, kakor, na priliko, detelja, jo pa še rodovitnišo storé.

6. Tudi na koreninah sadežev je veliko ležeče, ali so večje ali manjše; sadeži z močnimi in globokimi koreninami, ako v zemlji ostanejo, zemljo manj izpijajo, kakor sadeži z majhnimi koreninami.

7. Če tedaj več na polji ostane, manj se slabi zemlja; zato detelja njivo manj slabi, kakor pa krompir in repa.

8. Rastline, ki dalj časa potrebujejo za rast, izpijejo zemljo bolj od taci, ki hitreje dozore, zato jo slabé ozimine bolj kot jara žita, popolnoma dozorele bolj kot še le zelene.

9. Na bogati prvi pridelek sledi večidel tudi bogat drug pridelek, na slabi prvi pridelek tudi slabši drugi. Tako učé stare skušnje, po katerih bi se smelo misliti, da močen stan sadežev zemljo manj izmolze, kakor če je sad slab. Al temu nasproti pravi slavni učenik kmetijstva Thaer: „na prav bogati pridelek ozimine sledi vselej le srednja letina jarega žita, na bogato letino jarine pa sledi srednji pridelek ozimine. Tudi žita so po krompirju ali pesi toliko slabija, kolikor več se je krompirja in pese pridelalo.

10. Žita, ogeršica, konoplje, lan, tobak, krompir in drugi osipavni sadeži zemljo bolj izmolzejo, kakor grab, grahorica, ajda, — nasproti pa je nobena detelja ne slabi celó nič, marveč jo še rodovitnišo stori.

11. Polje se hitreje izmolze, ako se poredoma le ene sorte sad na njem prideluje.

(Dalje prihodnjič.)

Še enkrat o poljskih miših.

Poljski časnik „Czas“ imel je letošnjo jesen dopis iz Plevne, v katerem dopisnik toži, da Ruse okoli Plevne miši skoro bolj nadlegovajo kakor Turki; v jakom so pregrizle jermena na puškah, torbe in obleko.

Rusi so se jih kmalu oslobodili, ali huji gre kmetovalcem na Poljskem, Ogerskem, Štajarskem in v gornji in doljni Avstriji. Imajo jih ondi toliko, da je polje vse živo od njih. Koliko more poljska miš škode učiniti, izračunal je slavni Busengol (Bouissingault); po njegovem računu 1000 miš pojé en dan 6 $\frac{1}{4}$ kilogramov pšeničnega zrna, po takem jim je o 8 dneh za brano treba 50 kilogramov ali za 20 dni cel hektoliter. Velika sreča je le to, da te miši ne morejo lakote strpeti več ko dva dni, zato poginejo, če ne dobijo hrane. Al od druge strani je grozna plodovitost poljskih miš; ona je tri tedne breja in vrže 5 do 12 mladih in to se zgodi 5 do 7krat leto in dan. Mladi so za razplod sposobni že v drugem, najkasneje pa v tretjem mesecu, in tako more ena sama miš v enem letu po svojem četrtem in petem kolenu zaploditi 20.000 požrešnih miš.

Z različnimi sredstvi skuša se pokončavati ta mrčes; al brez dvombe najbolj vspešno in radikalno sredstvo ponuja priroda sama v živalih, ki so mišim najhujše sovražnice, kakor: podlašica, kuna, jež, lisica, sova, jastreb, vrana in še druge. Mišolovke se slabo izplačajo, strupi pa so zajcem in drugim živalim nevarni. To so izkusili, kakor Slovaški „Obzor“ pripoveduje, na neki grajščini na Ogerskem, kjer so našli na polji, kamor so strup potrosili, drugi dan mnogo zavdanih zajcev. — Kjer je mogoče vode napeljati na polje in miši potopiti, je to gotovo najbolje. Dobro je tudi preorati polje in izorane miši z močnimi metljami pobiti. To je skusil nek občinski odbor na Štajarskem, kjer so na en dan preorali s 50 plugi polje, za plugom pa so stopali ljudje z zvezanimi metlami in potolkli izorane miši. Na grajščini Auersperga v Žlebu na Českem so to zimo ubili 10.000 miš.

„Gosp. List.“

20.000

triletnih smrek, po 4 gold. 1000, in črnega bora, po 3 gold. 1000 se dobi pri podružnici Kranjske kmetijske družbe v Radečah (Ratschach) na Dolenskem

Znanstvene stvari.

Občni zbor „Matiče Slovenske“

v Ljubljani 13. svečana 1878.

Vdeležilo se je zboru osobno 50 udov, volitve odbornikov pa po poslanih volilnih listkih blizo 300.

Zborovanje je pričel prvosednik dr. Bleiweis z govorom, v katerem omenja knjig, ki jih je Matica izdala lansko leto, obširnega in zanimivega „Letopisa“, životopisa dr. Costovega in krasnih zemljevidov, s katerimi je slovenski atlant dovršen. Za prihodnje je že vredjeno za natis popotovanje okoli sveta; prof. Glovacki, dobroznači strokovnjak v botaniki, se je ponudil, da spiše floro dežel slovenskih, pa tudi slovensko-hrvatska slovnica se izdeluje. Gledé znanstvenega časnika se je oglasilo tako malo naročnikov in je došlo tako pičle tvarine, da si odbor ni upal pričeti izdavanja in Matici naložiti tiskovih stroškov, katerih bi bilo njo zadelo čez 320 gld. Zato naj bi občni zbor sam pretresal to reč pri današnji seji. Denarno stanje Matičino je ugodno, kakor udje sprevidijo iz njenega računa. V obče z veseljem konstatira prvosednik, da se oživlja delovanje na slovstvenem polji slovenskem.

Za tem gosp. odbornik in tajnik Praprotnik obširneje poroča o tem, kar je omenjal prvosednik, gospod blagajnik Vilhar pa bere sklep računa od 1. januarja

do konec decembra l. 1877. Iz njega je razvidno, da ima Matica premoženja v obligacijah 38.460 gold., hišo, vredno 11.4000 gold., in inventar, vreden 5700 gold. Dohodkov je bilo 7874 gold. 48 kr., stroškov pa 4936 gold. 75 kr., in sicer tajniku nagrade in za pisarne potrebščine 475 gold., za spise 1192 gold., za tiskanje knjig in atlantov 2809 gold. 84 kr., za vezanje knjig 100 gold. 90 kr., hišni stroški 297 gold. 55 kr., razni izdatki pa 60 gold. 94 kr., konečnega premoženja je tedaj ostalo 58.497 gld. 74 kr. V proračunu so dohodki za leto 1878. nastavljeni s 4721 gold. 58 kr., stroški pa z 870 gold., tedaj ostaja za izdavanje knjig 3851 gold. 85 kr. Proračun je odobril občni zbor.

Pri razgovoru graja gosp. Jurčič poročilo o lanskem občnem zboru v zadnjem „Letopisu“, v katerem se nekaj reči napačno poroča, rekši, da ni vredno tako poročilo spisovati in tisek za nj plačevati. Gosp. tajnik odgovarja, rekši, da je poročilo skrčil, kar se je dalo, zato, ker je bilo poročilo že poprej natisneno v časnikih. Gosp. Krsnik graja „Costov životopis“, ki je zgolj polemika proti mladoslovenski stranki in zopet le ponavlja že zdavnej pozabljene in poravnane reči. Prvosednik obžaluje, da prof. Urbasa ni tukaj, ki bi sam zagovarjal svoj spis; tudi on je vesel, da je domačih borb konec, ki so žalibog nekdanj bile, a pisatelj se je moral postaviti spisovaje Costov životopis v tadanje, ne pa v sedanje čase. On je hotel dr. Costo pokazati tako, kakoršen je res bil, in zato se v njem nahajajo tudi nekatere ostre opazke proti njemu in proti njegovemu očetu. Gosp. Krsnik odgovarja, da bi bil moral odbor skrbeti za to, da bi se bil izdal resničen životopis, prvosednik pa mu odgovarja, da životopisi so zgodovina osób, zgodovina pa se ne sme nikjer kaziti, in da naloga odborova ni premenjavati takih spisov. — Gledé hrvatske slovnice g. Jurčič omenja, da je nepotrebna kakor je bila česka, in naj se denar, ki bi se za njo potrosil, obrne za kaj drugega boljšega. Slovencem se hrvaščine ni treba učiti iz slovnice. Gosp. Regali nasproti povdarja potrebo slovnice za prostejše ljudstvo, ki je večkrat v dotiki z našimi sosedi na Hrvatskem in se hoče učiti hrvatskega jezika. Gosp. Jurčič odgovarja, da naši fantje pridejo na Hrvatsko in se brez velikega truda naučé hrvatski govoriti. Pri glasovanji ostane resolucija Jurčičeva, naj se hrvatska slovnica ne izdá, v manjšini. Prof. Vodušek priperoča resolucijo, naj odbor raje skrbi za izdavanje hrvatsko-slovenskega besednjaka. Gosp. Kljun pojasnuje, da bo, kolikor mu je znano, besednjak Slovencem bolj neumljivih besedi pridejan nameravani slovnici in da je zato resolucija Voduškova nepotrebna. Pri glasovanji tudi ta resolucija ne obvelja. — Za pregledovanje računov se po predsednikovem predlogu izvolijo gg. Žagar, Celestina in Hafner.

Gledé znanstvenega časnika nek družbenik pismeno nasvetuje, naj se raje „Letopis“ deli v 4 snopiče, ki bi vsakega četrta leta prišli na svetlo, in bi vstrezali zahtevanim potrebam, ne da bi se vsled tega stroški Matičini pomnožili. Nek drug ud tudi pismeno svetuje povikšanje letnine na 3 gld., gosp. Navratil pa je za izdavanje časnika. Dr. Bleiweis našteje razne zadržke: pičlo število naročnikov, pomanjkanje vrednika in potrebnega gradiva ter se strinja z nasvetom o razdelitvi „Letopisa“. Gosp. Jurčič potem predlaga, naj se znanstveni časnik za zdaj dene ad acta, dokler ne pride ugodnejši čas za-nj, in da naj se „Letopis“ razdeli v 4 snopiče, katerih bi se vsakega četrta leta eden razposlal. Gosp. Šolar nasvetuje, da bi se članki v letopisu ne trgali, ampak da bi se objavili vselej celotni. Oba ta predloga se enoglasno sprejmeta.

Pri volitvi novih odbornikov bilo je oddanih 273 glasov. Izvoljeni so: Erjavac in Parapat (273), Vilhar in dr. Zupanec (271), Zupančič Vil. (270), Kozler (268), Majciger (266), Žolgar (264), Močnik (263), Krišper V. (261), dr. Jarc (260), Šuklje (259), Kržič in Marušič (256), Robič (255), Hubad (239 glasov). Nekoliko posamnih glasov so dobili drugi udje.

Književstvo slovensko.

* *O zavarovanji proti ognju.* Svojim Gornjeradgonskim rojakom na razmišljevanje spisal Jožef Žitek, profesor v Ptuju. V Mariboru 1878.

Ta knjižica je pretisek članka iz „Slov. Gosp.“, v katerem pisatelj svarí Orehovčane, naj opustijo namen, snovati okrajno zavarovalnico proti škodam ognja zato, ker bi se grozno opekli, ako bi izvršili sklep Gornjeradgonskega okrajnega zastopa dne 17. avgusta 1872. leta. S prepričavno besedo in po številkah dokazuje izvedeni domoljub škodo, katera bi zavarovancem pretila iz Orehovskega „pauernverajna“. Zato smo prepričani, da rodoljubni glas pisateljev ne bode ostal glas upijočega v puščavi pri vseh tistih, ki s treznim umom poduk preberó, katerega daje navedena knjižica.

Pesmarica slovenska.

* *Šopek mičnih napevov za šolo in dom.* Nabral in vredil Fr. Stegnar, c. k. učitelj v Ljubljani. Tiskal in založil Rud. Milic.

Pod tem naslovom je v ličnem tisku nó in besed na svetlo dal v pevstvu vrlo izvedeni gosp. Stegnar 52 pesmic, za šolo in dom jako pripravnih in na nobeno stran spodtikljivih. Poleg nekaterih narodnih pesem iz Štajarskega, Koroškega, Hrvatskega in Českega nahajamo v tej pesmarici pesmi, katere so vglasbili Ahacelj, G. Richar, dr. Benj. Ipavec, dr. Avg. Ipavec, Kam. Mašek, Jos. Hašnik, And. Praprotnik, Mir. Vilhar, Avg. Leban, A. Stöckl, A. Förster in drugi. To gotovo so firme, ki pričajo, da je izdajatelj pesmarice dobro izbiral cvetlice, ki jih je zvezal v navedeni „šopek“. Ker je cena tej zbirki nizka (30 soldov), se je nadjati, da sežejo ljudski učitelji in drugi prijatelji šolske mladine z veseljem po njej. Mi od svoje strani spolnujemo le dolžnost, da jo toplo priporočamo slovenskemu občinstvu. Dobiva se pri založniku Milicu, tiskarju v Ljubljani.

Slovniška mrvica.

Ne mešajmo narečij!

Za pronomen relativum služi nam: kateri (kateri) in pa nesklanjani ki (namesto: kaj, prim. „knjiga, ki jo imam“, hrv. „knjiga, što je imam“). O kakem drugem odnosniku naši slovarji: Gutsmanov, Murkota itd. nič ne vedó, in ne jemlje ga v misel ni Metelko ni Levstik. Res je, da so neki zlasti štajerski pisatelji, djal bi, zaradi premene že davno kjekod zapisali hrvatski: koji, koja, koje, morebiti — ne čuteč ironije — po Preširnovem svetu: „Ne bod' mo šalobarde! uzmat' se učimo od bogmejev.“ — To mešanje ni bilo nikoli hvale vredno, ali, dokler so taki primeri ostali redki, ni bilo bati se škode; ali zdaj je podoba, kakor da bi nam htelo v navado zaiti. Goriška „Soča“ na priliko, čemur se mora človek čuditi, že skoraj raje piše koji, nego kateri. Kako more „Soča“ to opravičiti? Kje v Posočji ali na Krasu se moli: „Oče naš, koji si v nebesih?“ Pisanje: koji namesto kateri ni za nič bolje od pisanja: što namesto kaj; mi pa